

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΘΑΝΑΣΗΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

«Και αυτός που γίνεται άρχοντας μιας πολιτείας συνηθισμένης να ζει ελεύθερα και δεν την καταστρέφει πρέπει να περιμένει να καταστραφεί απ' αυτή, γιατί εκείνη, έχει πάντα για καταφύγιο στα ξεσηκώματά της το όνομα της Ελευθερίας και τις παλιές συνήθειες που όσος καιρός και αν περάσει όσα καλά και αν της κάνουν δεν θα τις ξεχάσει ποτέ».

Μαχιαβέλι

1. Εισαγωγή.

Οι παρακάτω σκέψεις και απόψεις δεν φιλοδοξούν να εξαντλήσουν το θέμα. Αλλά θέτουν κάποια προβλήματα που η διαδικασία του προγραμματισμού στο γεωγραφικό χώρο της Τ.Α., παρουσιάζει, συγκαλύπτει, ρυθμίζει ή δεν ρυθμίζει. Πέρα από τις θεωρητικές, πολιτικές και ιδεολογικές αφετηρίες, τα προβλήματα που τίθενται εδώ κυρίως πηγάζουν από μια δίχρονη πρακτική εμπειρία και ενασχόληση με τον ενεργό προγραμματισμό της Τ.Α. με αφορμή τη μελέτη-έρευνα και υλοποίηση ενός αναπτυξιακού προγράμματος στο Δήμο Περάματος. Έτσι λοιπόν θα θέλαμε να ειδωθεί το κείμενο αυτό με την ελπίδα να συμβάλλει στη κουθέντα και στον προβληματισμό, σήμερα που το δημιουργούμενο ρεύμα υπερ της Τ.Α. –και είναι ίσως αυτό το ρεύμα που συγκαλύπτει τα προβλήματα και τις αντιθέσεις– αγγίζει επικίνδυνα τα όρια της αντιστροφής των προβαλλομένων συνθημάτων στη δοσμένη οικονομική κρίση που περνάμε.

2. Ο προγραμματισμός σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται μια φιλολογία σε πολιτικό-ιδεολογικό αλλά και σε οικονομικό επίπεδο σχετικά με την αποκέντρωση και την περιφερειακή ανάπτυξη. Παράλληλα θεσμοθετείται ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο κεντρική θέση έχει ο δημοκρατικός προγραμματισμός.

Η διαδικασία εκπόνησης του πενταετούς προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης 1983-1987, το ποσοστό απόδοσης και υλοποίησής του, τα προβλήματα εφαρμογής του, σε συνδυασμό με τη μη έκδοση των αντίστοιχων προεδρικών διαταγμάτων που θα ενεργοποιούσαν το θεσμικό πλαίσιο στην κατεύθυνση της αποκέντρωσης και της περιφερειακής ανάπτυξης –τελευταία και της τοπικής ανάπτυξης– είναι μερικά από τα στοιχεία που σηματοδοτούν τον κυρίαρχο πολιτικό και ιδεολογικό ρόλο αυτής της φιλολογίας.

Βέβαια είναι σημαντικό γεγονός το κράτος να προγραμματίζει τις δραστηριότητές του –σε κάθε χωροχρόνο ή μορφή του προγραμματισμού που επιλέγεται, προσδιορίζει αφ' ενός τους

πολιτικούς και ιδεολογικούς προσανατολισμούς των διαχειριστών του, αφ' ετέρου το επίπεδο της ταξικής πάλης και της ηγεμονίας στο συσχετισμό των δυνάμεων σε πολιτικό, ιδεολογικό και οικονομικό επίπεδο– και να προβαίνει σε εκείνες τις πολιτικές επιλογές, αποσυγκέντρωση εξουσιών, διοικητική αναδιάρθρωση, εκσυγχρονισμό, που θα έδιναν διέξοδο στα βασικά προβλήματα λειτουργίας και αναπαραγωγής του.

Στη σημερινή πολιτική συγκυρία (αναφερόμαστε από το 1981 και μετά) η αποσυγκέντρωση του προγραμματισμού μέχρι το νομαρχιακό επίπεδο –συμμετοχή των νομαρχιών στη σύνταξη του πενταετούς, νομαρχιακά συμβούλια...– με ταυτόχρονο κεντρικό προγραμματισμό για προβλήματα που χαρακτηρίζονται εθνικά, αλλά και για προβλήματα που πέρα από τους εθνικούς περιορισμούς διακυβεύουν το κεντρικό και εθνικό στο όνομα του τοπικού.

Σε τοπικό επίπεδο όμως η Τ.Α. παρά το πλέγμα των διατάξεων και νόμων –ανεργιών κατά κανόνα– έμεινε έξω από τη συμμετοχή της στον προγραμματισμό σε όλα τα επίπεδα, εθνικό, περιφερειακό, νομαρχιακό ακόμα και σε τοπικό.

Έτσι ενώ έχουμε τα αντίστοιχα πενταετή προγράμματα των νομαρχιών –κυρίως κατανομή πιστώσεων και έργων– καθώς και το εθνικό πενταετές, ο ρόλος της Τ.Α. συνεχίζει να είναι γνωμοδοτικός για τον μακροχρόνιο προγραμματισμό/σχεδιασμό του γεωγραφικού της χώρου –βλέπε Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια– ενώ σε νομαρχιακό επίπεδο ο αποφασιστικός της ρόλος χάνεται μέσα από τους τόσο εύαλπτους συσχετισμούς των νομαρχιακών συμβουλίων. Στα όρια δε των αρμοδιοτήτων της και μ' αυτή την έννοια σε τοπικό επίπεδο δεν έχουμε κανέναν μακροχρόνιο προγραμματισμό/σχεδιασμό πέρα των ετησίων προϋπολογισμών που κατά κανόνα αναμορφώνονται αρκετές φορές στην αντίστοιχη χρονική διάρκεια του έτους, ενώ σπάνιες είναι οι περιπτώσεις των δήμων που γνωρίζουν –πολύ περισσότερο ελέγχουν– την παρέμβαση στο γεωγραφικό τους χώρο όλων των κεντρικών –περιφερειακών– νομαρχιακών φορέων και έτσι να δημιουργούν τους όρους ενός συντονισμού των δραστηριοτήτων και προγραμματισμού με γνώμονα τις ανάγκες και ιεραρχίες που εκφράζονται στο τοπικό επίπεδο και από την τοπική κοινωνία και εξουσία και όχι αυτών που σχεδιάζο-

νται στα κεντρικά γραφεία πριν από τους πολίτες και το δήμο, χωρίς τους πολίτες και το δήμο, αλλά για τους πολίτες και το δήμο.

3. Η αναγκαιότητα του προγραμματισμού σε τοπικό επίπεδο.

Αν ο προγραμματισμός για το κράτος και η αποσυγκέντρωση εξουσιών -εννοείται μέχρι του σημείου όπου δεν θα δημιουργήθουν κέντρα αντιεξουσίας για να αμφισβητήσουν τις υπάρχουσες δομές- είναι αναγκαίες εκσυγχρονιστικές δικλείδες για την αναπαραγωγή του σαν ταξική σχέση κυριαρχίας και άσκησης της πολιτικής εξουσίας -και αυτό το φαινόμενο εμφανίζεται σαν τάση ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης- ο προγραμματισμός για την Τ.Α. αποτελεί προϋπόθεση στον διεκδικητικό της αγώνα, τόσο μεσοπρόθεσμα για οικονομική αυτοδυναμία¹ και διοικητική αυτοτέλεια -εννοείται μέχρι του σημείου να μην θίγονται ζητήματα εθνικών στοχοθετήσεων σε πολιτικό και αναπτυξιακό επίπεδο- όσο και μακροπρόθεσμα στη διαδικασία ενός πολιτικού και ιδεολογικού αγώνα για την αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων και του κοινωνικού μετασχηματισμού, που ξεκινώντας από το τοπικό επίπεδο ολοκληρώνεται ακόμα και σαν στόχος, πολύ περισσότερο σαν διαδικασία, μόνο σε εθνικό επίπεδο για να μην πούμε σε διεθνές επίπεδο.

Και αυτό γιατί προγραμματισμός για την Τ.Α. σημαίνει:

α) γνώση και μελέτη των αρμοδιοτήτων της, τι δηλαδή ρυθμίζεται σε τοπικό επίπεδο και τι δεν ρυθμίζεται, πόσα δηλαδή προβλήματα ρυθμίζονται από την Τ.Α., πόσα από την Νομαρχία, πόσα από την περιφερειακή διοίκηση (εάν και εφ' όσον συγκροτηθεί) και πόσα από το κεντρικό κράτος, επίσης τι αυτορρυθμίζεται σ' όλα τα επίπεδα και αυτό το τελευταίο σημαίνει γνώση των δυνατοτήτων της αγοράς και το βαθμό ολοκλήρωσής της.

β) γνώση και μελέτη των δυνατοτήτων της, μέσα από το θεσμικό πλαίσιο και έξω απ' αυτό, των οικονομικών πόρων που μπορεί να διεκδικήσει από διάφορους χρηματοδοτικούς φορείς.

γ) γνώση και μελέτη των αναγκών του χώρου της, και έτσι είτε θα καλύψει αυτές και θα ρυθμίσει τα προβλήματα που η κάλυψη των αναγκών συνεπάγεται, είτε θα διεκδικήσει τον προσανατολισμό από τους φορείς που έχουν την αρμοδιότητα μέσα από ένα ολοκληρωμένο τομεακό ή και συνολικό πρόγραμμα ανάπτυξης.

δ) γνώση και μελέτη της οικονομικής βάσης και της κοινωνικής διαστρωμάτωσης που αυτή συνεπάγεται, τα αντιτιθέμενα οικονομικά συμφέροντα που εκφράζονται στο χώρο και εγγράφονται στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι, τη συνάρθρωση και σχέση των κλάδων της οικονομικής βάσης και με βάση αυτά το καθορισμό αναπτυξιακών στόχων και την εξειδίκευση της πολιτικής είτε αυτή εναρμονίζεται με το εθνικό επίπεδο είτε περιορίζεται στα όρια της σχετικής αυτονομίας του τοπικού.

Έτσι πιστεύουμε ότι ο προγραμματισμός πέρα από τις τεχνοκρατικές διαστάσεις που έχει, έχει κυρίως πολιτικές διαστάσεις -μιας και παρεμβαίνει για τη ρύθμιση προβλημάτων και είναι αναγκαίο για την Τ.Α., όχι μόνο όσον αφορά τις θεσμικά κατοχυρωμένες αρμοδιότητες της αλλά όσον αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων και των επιπτώσεων τους που εγγράφονται στο γεωγραφικό της χώρο.

Αν τώρα για την αναγκαιότητα του προγραμματισμού γενικά θα συμφωνήσουν όλοι, η μορφή του προγραμματισμού που

επιλέγεται είτε συνειδητά από τους φορείς των Ο.Τ.Α είτε βγαίνει μέσα από μια ιστορικά διαμορφωμένη διαδικασία παρέμβασης, προσδιορίζει και τα πολιτικά και ιδεολογικά στοιχεία αυτής της παρέμβασης, μιας και οι έννοιες επιστήμη πολύ περισσότερο η τεχνική κάθε άλλο παρά ουδέτερες διαδικασίες είναι, απεναντίας είναι σαφώς ταξικά προσδιορισμένες με ότι αυτό πολιτικά και ιδεολογικά κυρίως όμως οικολογικά και κοινωνικά σημαίνει.

4. Ποιάς μορφής προγραμματισμού αναζητά η Τ.Α.;

Να δώσεις μια απάντηση σήμερα για το ποιάς μορφής προγραμματισμό πρέπει να επιλέγει η Τ.Α. ούτε εύκολη δουλειά είναι ούτε θεωρητικά συγκροτημένη μπορεί να είναι και αυτό γιατί αν και σε διεθνή κλίμακα υπάρχουν προβληματισμοί και θεωρήσεις γι' αυτά τα ζητήματα, η ιδιαιτερότητα της χώρας μας σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τώρα αρχίζει αυτή η κουβέντα και αναπτύσσεται ένα προβληματισμός καθιστούν μια τέτοια απόπειρα -προσδιορισμού μοντέλου δηλαδή- από τεχνοκρατική διαδικασία και πολιτική ή ότι άλλο ήθελε να είναι σε ένα ιδεολογικό ευχολόγιο και μόνον.

Έτσι λοιπόν εδώ θα προσπαθήσουμε μόνο να προσδιορίσουμε μερικώς από τα στοιχεία της λειτουργίας του προγραμματισμού στα τρία επίπεδα λειτουργίας του θεσμού της Τ.Α., δηλαδή στο πολιτικό, το διοικητικό και το αναπτυξιακό επίπεδο.

4.1 Η λειτουργία του προγραμματισμού στο πολιτικό επίπεδο.

Οι στόχοι της παρέμβασης του πολιτικού στοιχείου που υλοποιούνται με τον προγραμματισμό/σχεδιασμό μπορούν να εντοπιστούν: στην ρύθμιση των προβλημάτων και αντιθέσεων, στην αναπαραγωγή της εξουσίας και στην αναπαραγωγή του κυρίαρχου τρόπου παραγωγής.

Η πολιτική λειτουργία του προγραμματισμού μπορεί να αναλυθεί σε σχέση με τα κινήματα πολιτικά-κοινωνικά, δηλαδή σε σχέση με την οργανωμένη εκφραση και συγκρούση δυνάμεων, στρωμάτων και τάξεων.

Αν τα παραπάνω ισχύουν σε ένα γενικό πλαίσιο και σε ένα ολοκληρωμένο εθνικά χώρο, είναι δύσκολο να εξειδικευτούν και να λειτουργήσουν σαν μέθοδος ανάλυσης στο τοπικό επίπεδο.

Πέρα από το ζήτημα της πολιτικής εμπέλειας της Τ.Α., στο να παρεμβαίνει δηλαδή στο χώρο της μέσω του προγραμματισμού, που είναι περιορισμένη λόγω αρμοδιοτήτων και πολιτικής διοικητικής σχέσης με το κράτος, είναι το ζήτημα της συγκρότησης των τάξεων και της ταξικής πάλης σε τοπικό επίπεδο που δεν μπορούμε να το ορίσουμε και να το αναλύσουμε σαν τέτοιο. Είναι αυτονότο -ακόμα και σε έναν επαρχιακό δήμο ή σε μια νομαρχία περιφερειακή που φαινομενικά η τοπική κοινωνία είναι πιο συγκροτημένη από εκείνη ενός δήμου σε ένα μητροπολιτικό κέντρο- ότι η όποια ιδιαιτερότητα σε σχέση με την οικονομική και κοινωνική διαστρωμάτωση σ' ένα γεωγραφικό χώρο της Τ.Α. δεν προσδιορίζει κατ' ανάγκην και την ταξική πάλη μιας και αυτή αν και μπορεί να εκδηλώνεται τοπικά ολοκληρώνεται μόνο σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Αυτό δέβαια συσχετίζεται και με το γεγονός ότι η πολυσυζητημένη τοπική ολοκλήρωση δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα ιδεολόγημα και είναι αμφίβολο αν ακόμα μπορεί να λειτουργήσει και πολιτικά στο σημερινό διεθνή καταμερισμό της εργασίας.

Για να το πούμε πιο απλά στο διοικητικό και γεωγραφικό χώρο της Τ.Α., ενώ υπάρχουν και αντανακλώνται οι κοινωνι-

κές και οικολογικές διαστρωματώσεις του εθνικού χώρου, η ρύθμιση των τοπικών προβλημάτων δεν εντοπίζονται μόνο τοπικά, ενώ η συμμετοχή της Τ.Α. στην αναπαραγωγή των κοινωνικών σχέσεων εξουσίας είναι περιορισμένη μια και αυτά ρυθμίζονται και συντελούνται κυρίως σε εθνική κλίμακα και αυτό δέβαια ανάλογα με το βαθμό ολοκλήρωσης και συγκρότησης του κράτους.

Οι αντιθέσεις που πολλές φορές υπάρχουν ανάμεσα στη κεντρική κυβέρνηση και στη Τ.Α. δεν είναι αποτέλεσμα μόνο των πιθανά διαφορετικών πολιτικών και ιδεολογικών αντιλήψεων, που συχνά υπάρχουν ανάμεσα σε μια κυβέρνηση και σε ένα δήμο, αλλά κυρίως έκφραση του βαθμού ολοκλήρωσης του κράτους και επόμενα του βαθμού ολοκλήρωσης του κράτους και επόμενα του βαθμού αποκέντρωσης που υπάρχει στον εκάστοτε χωρόχρονο.

Η σημερινή συγκυρία:

Μετά το 1981 η διαχείριση του κράτους πέρα από τις κεντρικές ρυθμίσεις που επιβάλλονται από τις πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες και επιλογές στη μεταβατική εκσυγχρονιστική περίοδο, ταυτόχρονα γίνεται και με μια φαινομενική ένδειξη δημοκρατικότητας μέσα από τα θεσμοθετημένα αποκεντρωμένα κέντρα εξουσίας, (νομαρχιακά συμβούλια, συνοικιακά συμβούλια, αναδιάρθρωση αρμοδιοτήτων της Τ.Α...). Κυρίαρχο δε ρόλο παίζει σ' αυτή την κατεύθυνση η ιδεολογία της συμμετοχής.

Αν και προβάλλονται σαν κυρίαρχα συνθήματα αυτά της αποκέντρωσης - συμμετοχής, λειτουργούν στη πράξη μόνο σαν διαδικασίες νομιμοποίησης του κράτους και των κεντρικών πολιτικών επιλογών και πολύ απέχουν από μια πολιτική για τη δημοκρατική διαχείριση των αναγκών σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Έτσι, παράλληλα με τις θεσμικές δυνατότητες που δίνονται στην Τ.Α. -που κατά κανόνα δυνητικά είναι δυνατότητες- παράγουν ένα νέο μοντέλο τοπικής αυτοδιοίκησης αυτό της δημαρχοκεντρικής και του νεοελληνικού παραγοντισμού. Μ' άλλα λόγια επαφίεται στις ικανότητες του δημάρχου για να προωθήσει το θεσμό της Τ.Α., διάβαζε να κάνει περισσότερα έργα, να ενεργοποιήσει στην καλύτερη περίπτωση θεσμούς που δημιουργούν κοινωνική ρήξη όπως αυτούς του κοινωνικού συντελεστή ή της συνεταιριστικής οργάνωσης της τοπικής παραγωγής, παράλληλα με τη σύνδεση του συνεταιριστικού κινήματος με το λαϊκό κίνημα, ή τη μείωση του συντελεστή δόμησης.

Η λογική του καλού δημάρχου απ' την άλλη κρύβει και πολιτικά και ιδεολογικά αδιέξοδα της αριστεράς. Και αυτό γιατί πέρα από κάποια αξιοκρατικά κριτήρια που άμα το θέλετε ανάγονται και στη σφαίρα του πολιτικού μάρκετινγκ, η Τ.Α. προωθείται μόνο μέσα από ένα κίνημα τοπικής αυτοδιοίκησης ενταγμένο στις απαιτήσεις και του στόχους του λαϊκού κινήματος και ταυτόχρονα αναφερόμενο τοπικά, και αυτό γιατί η λογική και ο στόχος της ομοσπονδολογίας -κάτι που ο εντοπισμός σε τοπικά κινήματα και μόνον εγκυμονεί- είναι έξω από τη σημερινή προβληματική της αριστεράς.

Τέλος η λογική του καλού δημάρχου συγκαλύπτει τις κοινωνικές αντιθέσεις και συγκρούσεις σε τοπικό επίπεδο και έτσι ενώ θα μπορούσαν να προωθηθούν ρήξεις και να αναπαράγει τις συγκρούσεις εντάσσοντας αυτές σε μια επαναστατική προοπτική, το μόνο που κάνει ο «καλός δήμαρχος» είναι να βοηθάει τον εκσυγχρονισμό και την αναπαραγωγή των ταξικών σχέσεων εξουσίας και κυριαρχίας, κάτι για το οποίο το κεντρικό

κράτος έχειβάλει τα όρια του μέσα από τον έλεγχο που ασκεί στην Τ.Α.

4.2. Η λειτουργία του προγραμματισμού στο διοικητικό επίπεδο.

Αν το πολιτικό επίπεδο εστιάζεται στη λήψη της πολιτικής απόφασης και στις μορφές που αυτή η διαδικασία παίρνει τοπικά και εθνικά, το διοικητικό επίπεδο εστιάζεται στη διαδικασία υλοποίησης της πολιτικής απόφασης απ' τη μια και στη διατήρηση και αναπαραγωγή των πολιτικών οργανισμών-θεσμών σαν εξουσία, δηλαδή σαν ιδεολογικών και πολιτικών μηχανισμών διατήρησης του Status απ' την άλλη.

Τα προβλήματα της δημόσιας διοίκησης και κατ' επέκταση της τοπικής αυτοδιοίκησης ξεκινάνε από τη συγχώρευση υπαλλήλων σ' αυτήν -αποτέλεσμα της μέχρι σήμερα πελατειακής σχέσης που λειτουργούσε η πολιτική- παράλληλα με τη μικροαστική λογική που εσκεμμένα καλλιεργήθηκε πολιτικά και παγιώθηκε κοινωνικά, αυτή της ασφάλειας του δημοσίου και του αντιπαραγωγικού βολεύματος. Αποτέλεσμα ήταν και είναι μια πλειάδα φορέων που δημιουργήθηκαν με σκοπό την καλύτερη λειτουργία της διοίκησης.

Έτσι ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων και η αντιστοιχία αυτών με τους φορείς του τις έχουν σε εθνικό-περιφερειακό και τοπικό επίπεδο δημιουργεί τη σύγχυση, τα κενά και τις επικαλύψεις των φορέων.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η πολιτική απόφαση που παίρνεται από ένα Δημοτικό Συμβούλιο μπορεί να παραμείνει μόνο πολιτική απόφαση -κενό γράμμα είτε λόγω μη πολιτικής έγκρισης της περιφερειακής διοίκησης ή και της εθνικής είτε καθυστερώντας τη διοικητική στήριξη αυτής μέσα από το πλέγμα των νόμων και της γραφειοκρατίας. (Μετρήθηκε ελάχιστος χρόνος γραφειοκρατικής διαικτεράιωσης μιας πολιτικής απόφασης για τη δημοπράτηση έργου στο Δήμο Περάματος 6 μήνες).

Η διοικητική τόνωση της Τ.Α. περνάει πρώτα μέσα από τον εκσυγχρονισμό του κράτους και την προσαρμογή του μοντέλου διοίκησης ανάλογα με τις ανάγκες της και όχι σύμφωνα με το ποσοστό ανεργίας κάτι που μπορεί να λυθεί με άλλους τρόπους π.χ. με μια παρέμβαση στην οικονομία και με δημιουργία απασχόλησης.

Παράλληλα με την απλούστευση των πολιτικών εκείνων διαδικασιών ελέγχου της Τ.Α., δηλαδή έλεγχος αν σήμερα κρίνεται αναγκαίος να γίνεται στα ζητήματα ουσίας και όχι για καθημερινά ζητήματα ρουτίνας.

Ο συντονισμός των φορέων εξουσίας, ο υπερκερασμός των κενών και επικαλύψεων που η ιστορικά διαμορφωμένη δημόσια διοίκηση δημιούργησε, οι αναγκαίες αλλαγές και αποσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων θα πρέπει να ειδικωθούν σαν μια διαδικασία εκσυγχρονισμού που σ' αυτή τη συγκυρία βοηθάει στη τόνωση της Τ.Α.

Ένα παράδειγμα:

Η καινοτομία των προγραμματικών συμβάσεων που εισήγαγε ο ν. 1416/84 αν και φαίνεται ότι κινείται στην κατεύθυνση της τόνωσης της Τ.Α. πολλές φορές τα όρια για τα οποία αναφερθήκαμε αποδίδουν μοιραία για την Τ.Α.

Έτσι λοιπόν η πολιτική και ιδεολογική κατ' αρχάς λειτουργία της εντοπίζεται στην νέκρωση του άρθρου 8 του ν.1416/84 για μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και πόρων. Υπάρχουν παρα-

δείγματα Δήμων όπου στην διεκδίκηση από το κράτος κάποιας αρμοδιότητας ή απάντηση προέτρεπε στην δημιουργία προγραμματικής σύμβασης.

Μια προγραμματική σύμβαση δεν λειτουργεί μόνο στην κατεύθυνση της τόνωσης της Τ.Α, αλλά κυρίως στη ΣΥΝΕΥΘΥΝΗ της Τ.Α. για κάτι που δεν είναι υπεύθυνη.

Η προγραμματική σύμβαση π.χ. του Δήμου Δραπετσώνας για την κατασκευή εργατικών πολυκατοικιών είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ο Δήμος λοιπόν αναλαμβάνει να λύσει ένα πρόβλημα που κυρίως υπεύθυνη είναι η πολιτεία. Ευχή μας είναι να έχει αίσιο τέλος αυτή η σύμβαση όπως και όλες οι άλλες που έχουν υπογραφεί, γιατί μόνο έτσι θα βοηθήσει την αυτοδιοίκηση. Σε περίπτωση όμως που για τους γνωστούς λόγους οργανωτικούς -διοικητικής στελέχωσης της Τ.Α. αυτό το έργο δεν κατόρθωσε να έλθει στο τέλος αυτό σημαίνει:

- χρέωση της αποτυχίας στην Τ.Α.
- Υποβιβασμός του θεσμού και ενίσχυση του αντίστοιχου ρόλου του κράτους σαν φερέγγυο θεσμού για γην ρύθμιση τέτοιων προβλημάτων.

Και έτσι λοιπόν μετά από αυτό οποιοδήποτε αίτημα για επιμέρους αρμοδιότητα είναι κενό γράμμα και δεν θα πείθει κανένα. Η ΣΥΝΕΥΘΥΝΗ του κράτους σε μια τέτοια ενέργεια πρέπει να φαίνεται και προς τα έξω και η Τ.Α. να επιλέγει εκεί που μπορεί σήμερα να δώσει της εξετάσεις.

Είναι ακριβώς τα όρια που θεωρητικά θίξαμε παραπάνω. Αυτό δε σημαίνει ότι τέτοια ανοίγματα δεν πρέπει να γίνονται, απεναντίας θα πρέπει αλλά να επιχειρείται με γνωστά εκ των προτέρων ρίσκα και στην αντικρατική κατεύθυνση που πρέπει να κινείται.

4.3. Η λειτουργία του προγραμματισμού στο αναπτυξιακό επίπεδο.

Αν και θα 'πρεπε η Τ.Α να λειτουργεί σε αναπτυξιακό επίπεδο με δοσμένη τη φιλολογία για το ρόλο της Τ.Α στην ανάπτυξη, μια πιο προσεκτική ματιά στο ζήτημα της ανάπτυξης-αυτοδιοίκησης μας φέρνει μπροστά στα προβλήματα θεωρητικά και προβλήματα πολιτικής πρακτικής που αυτή η φιλολογία σαν πολιτική και ιδεολογική κατανάλωση έχει.

Κατ' αρχήν μια εννοιολογική παρατήρηση.

Ο όρος «ανάπτυξη» είναι από τους λίγους που φαίνεται γενικός και ουδέτερος όρος και σύμφωνος με το κοινωνικό συμφέρον, και σαν τέτοιος αναπαράγεται σαν στόχος από όλες τις αντιτιθέμενες και αλληλοσυγκρουόμενες δυνάμεις πολιτικής και οικονομικής.

Εμείς αυτό που καταλαβαίνουμε στο άκουσμα αυτής της λέξης δεν είναι τίποτα παραπάνω από την αύξηση κάποιων μεγεθών και τον ποιοτικό μετασχηματισμό που αυτή η ποσοτική αύξηση συνεπάγεται.

Ανάπτυξη στις σημερινές οικονομικοπολιτικές συνθήκες μιας χώρας ή μιας περιοχής εντάσσεται σε αναπτυξιακές στρατηγικές που καθορίζονται διεθνώς.

Οι εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης, η λογική του «το μικρό είναι όμορφο» η κοινοτική οργάνωση της ζωής και της εργασίας αν και μπορούν να λειτουργήσουν τοπικά και μερικά, δεν μπορούν να καθορίσουν μια αγορά σε εθνική κλίμακα.

Οι εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης σήμερα μπορεί άνετα να χωρέσουν στη καπιταλιστική λογική μιας και αυτές κάτω από τους όρους του κεφαλαίου λειτουργούν για την ίδια την αναπαραγωγή του.

Οι αντιθέσεις π.χ. πόλης-υπαίθρου, κέντρου-περιφέρειας, βορρά-νότου δεν είναι τίποτα άλλο παρά έκφραση στο χώρο αυτών των διαπιστώσεων.

Με βάση τα παραπάνω η πολυσυζητημένη ισόρροπη ανάπτυξη των περιφερειών μιας χώρας, αλλά και σε διεθνές επίπεδο δεν μπορεί να επιτευχθεί και αυτό το ξέρουν πολύ καλά αυτοί που το θέτουν σαν στόχο. Είναι όμως ένας αναπτυξιακός στόχος που κυρίαρχα λειτουργεί σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο και τίποτα δεν έχει να κάνει με το οικονομικό επίπεδο. Η αποκέντρωση πολιτική -διοικητική- αναπτυξιακή, που θεωρείται μέσο για την επίτευξη του στόχου της ισορρόπησης ανάπτυξης κάθε άλλο παρά μπορεί να λειτουργήσει σ' αυτή τη κατεύθυνση, αναπαράγοντας μάλιστα τα ένα άλλο επίπεδο τις περιφερειακές -(η περίπτωση της Δ.Γερμανίας είναι χαρακτηριστική).

Τέτοιοι αναπτυξιακοί στόχοι σε πολιτικό επίπεδο δηλώνουν και την ανυπαρξία αναπτυξιακών στόχων σε οικονομικό επίπεδο κάτι για το οποίο η αντίθεση του εκσυγχρονισμού και των σοσιαλιστικών στόχων σε περιόδους οικονομικής κρίσης αναπαράγει σαν έλλειψη ξεκάθαρης οικονομική πολιτικής.

Κυρίαρχη θέση στην αναπτυξιακή φιλολογία σήμερα κατέχει ο κοινωνικός τομέας της οικονομίας. Η πολιτική για «κοινωνικοποίηση» όπως αυτή νοείται σήμερα σε τομείς και κλάδους προβληματικούς αδυνατίζει τα ιδεολογικά και πολιτικά στοιχεία που μια τέτοια παρέμβαση στην οικονομία σημαίνει και δημιουργεί περισσότερα προβλήματα σε οικονομικό επίπεδο απ' ότι λύνει. Έτσι η ανακατανομή του «κοινωνικού προϊόντος» που απέχει από τις σημερινές νεοφιλελεύθερες επιλογές για την καπιταλιστική στήριξη αυτών των επιχειρήσεων.

Για να περάσουμε τώρα στην αυτοδιοίκηση, ο κοινωνικός τομέας που και εδώ θεωρείται κυρίαρχος στην κατεύθυνση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού κ.λ.π. κ.λ.π. εντοπίζεται σ' αυτό που λέμε δημοτικές επιχειρήσεις-συνεταιρισμός...

Ασχeta με το αν οι προθέσεις μπορεί να είναι καλές και αγαθές, το γεγονός ότι και για τον κοινωνικό τομέα στο τοπικό επίπεδο δεν υπάρχει. Κεντρική και καθολική πολιτική δούληση μιας και το θεσμικό πλαίσιο είναι δυναμικό προσδιορίζει και τον κυρίαρχο πολιτικό ρόλο που αυτή η πτυχή και η λογική έρχεται σήμερα να παίζει.

Οι λίγες δεκάδες δημοτικών επιχειρήσεων και μάλιστα επιχειρήσεων παροχής και παραγωγής πρωτογενών κοινωνικών αναγκών (ύδρευση, αποχέτευση, τεχνικά έργα...) σε συνδυασμο με την σχετική έλλειψη επιχειρήσεων παρέμβασης στην οικονομική βάση προσδιορίζουν πέρα από την ιεραρχοκρατική στράτευση κάποιων δημάρχων και φορέων σε κεντρικό επίπεδο - στα όρια που τίθενται δέβαια στο πολιτικό επίπεδο- κυρίως την μη καθολική υποστήριξη του κοινωνικού τομέα της οικονομίας και την λειτουργία του κυρίως σε πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο και δευτερευόντως σε αναπτυξιακό επίπεδο.

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι η μέχρι τώρα λειτουργία σε θεωρητικό και πρακτικό επίπεδο των δημοτικών επιχειρήσεων δίνει τη δυνατότητα για εσκεμμένες παρεξηγήσεις. Το γεγονός ότι δεν ξεκαθαρίζεται αν ο κοινωνικός τομέας είναι το μέσο για την επίτευξη κάποιων αναπτυξιακών στόχων ή καθολικός στόχος παρέμβασης στην οικονομία της αγοράς, οδηγεί την ιδεολογία και πολιτική του νεοφιλελευθερισμού να διαστρεβλώσει οικειοποιώντας τους όρους αυτούς. Έτσι πολύ ορθά ο Α. Ανδριανόπουλος στην Καθημερινή της 14/9/86 τονίζει ότι οι δημοτικές επιχειρήσεις λειτουργώντας με καπιταλιστικά κριτήρια -για να μπορούν να είναι ανταγωνιστικές και αποδοτι-

κές- θα λύσουν μερικώς το οικονομικό πρόβλημα των Ο.Τ.Α οδηγώντας στην οικονομική αυτοδυναμία. Αυτό σε συνδυασμό με την αντικρατική φιλελεύθερη ιδεολογία, κάνει τον κ. Α. Ανδριανόπουλο υπέρμαχο της αποκέντρωσης. Βέβαια προς όφελος της κυριαρχίας της αγοράς.

Για να περάσουμε τώρα στον προγραμματισμό της ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, θα επισημάνουμε εκείνα τα προβλήματα που ανακύπτουν από μια τέτοια παρέμβαση, όπου σε συνδυασμό με τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν στο πολιτικό και διοικητικό επίπεδο σηματοδοτούν τα συνολικότερα προβλήματα που έχει η Τ.Α σαν θεσμός παρέμβασης και τοπικής εξουσίας. Έτσι:

1. Για να υπάρχει τοπικός προγραμματισμός πρέπει πρώτα απ' όλα να έχει νόημα το υποκείμενο του προγραμματισμού (Τ.Α ή φορείς την Ο.Τ.Α). Η Τ.Α με τις σημερινές αρμοδιότητες ενώ μπορεί να εκπονήσει ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα και μάλιστα με διαδικασίες συμμετοχής και συναίνεσης, είναι ακατόρθωτο να υλοποιήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα. Και εδώ δέβαια δεν μιλάμε για ένα τεχνικό πρόγραμμα ενός Δήμου αλλά για ένα συνολικό πρόγραμμα ανάπτυξης. Το σύστημα των φορέων που παρεμβαίνουν στον γεωγραφικό χώρο της Τ.Α σε όλα τα κάθεται επίπεδα διοίκησης προσδιορίζουν και τη δυσκολία υλοποίησης ενός προγράμματος μας και αυτή προϋποθέτει τον συντονισμό και τη συναίνεση των φορέων αυτών για το πρόγραμμα.

2. Ένα πρόβλημα που υπάρχει σε ένα τοπικό αναπτυξιακό πρόγραμμα είναι το ποιός βάζει τους στόχους του προγράμματος και ποιος προσδιορίζει τα μέσα.

Σίγουρα δεν μπορεί από μόνη της η Τ.Α να θέσει αναπτυξιακούς στόχους πέρα από περιορισμένα ζητήματα υποδομής και κοινωνικών εξυπηρετήσεων, και να προσδιορίσει τα μέσα για την υλοποίηση ενός αναπτυξιακού προγράμματος.

Πιστεύουμε ότι για να γίνει δυνατή η υλοποίηση ενός προγράμματος θα πρέπει να υπάρχουν αναπτυξιακοί στόχοι σε εθνικό επίπεδο και να εξειδικεύονται στα διάφορα επιμέρους χωρικά επίπεδα.

Έτσι λοιπόν η εναρμόνιση μέσων και στόχων σε όλα τα επίπεδα εθνικό, περιφερειακό, τοπικό με δυνατότητα ανάδρασης από το εθνικό στο τοπικό και αντιστροφα αποτελεί όρο για υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος.

3. Η μορφή ολοκλήρωσης ενός αναπτυξιακού προγράμματος δεν αρχίζει και τελειώνει στο τοπικό επίπεδο. Η όποια ολοκλήρωση δεν πρέπει να εμποδίζεται από χωρικές δεσμεύσεις με βάση τις ανοιχτές πόλεις, τις χωροταξικές και γεωγραφικές ενότητες και αυτό γιατί ένας πολιτικός φορέας εξουσίας που αντιστοιχεί σε μια χωρική ενότητα και εκπονεί ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα δεν μπορεί να το ολοκληρώσει τοπικά.

4. Ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα θα πρέπει να εκτιμάει τη δυναμική των κλάδων και τομέων της παραγωγής και να προβλέπει τις επιπτώσεις τόσο στη χωρική ενότητα που αναφέρεται το πρόγραμμα όσο και στις χωρικές ενότητες που το πρόγραμμα αυτό θα έχει.

5. Η ενδυνάμωση του α βαθμού αυτοδιοίκησης και η καθιέρωση του β και γ βαθμού θεωρείται αναγκαίες πολιτικές για να έχει απ' ενός νόημα το υποκείμενο του προγραμματισμού απ' ετέρου να μπορεί η συμμετοχή στην εκπόνηση ενός αναπτυξιακού προγράμματος να μην περιορίζεται σε μια κοινωνική συναίνεση αλλά να προχωρεί και στη συμμετοχή και υλοποίηση του προγράμματος.

Ο προγραμματισμός λοιπόν για την Τ.Α και ο προβληματισμός γι' αυτήν θα πρέπει να εντοπίζεται σε παρεμβάσεις και τομείς και στα προαναφερθέντα τρία επίπεδα λειτουργίας του θεσμού.

ΠΥΡΓΟΣ

- Ο Πάντα δραστήριος Σύλλογος Πυργίων, πραγματοποίησε και άλλες προσφορές προς το χωριό Πύργος, που προστίθενται σε τόσες άλλες που προηγήθηκαν. Τελευταία λοιπόν τοποθετήθηκαν καθοδηγητικές πινακίδες σε επίκαιρο σημείο του χωριού καθώς και σε μια διασταύρωση. Επίσης εφρόντισε για την τοποθέτηση εξωτερικής υδραυλικής εγκατάστασης, απ' όπου υδρεύονται ο ξενώνας, το κοινοτικό κατάστημα και το αγροτικό ιατρείο.

- Ο συμπολίτης μας Ιάκωβος Ζώρζος, πρόσφερε στην κοινότητα 10 κενά βαρέλια που χρησιμοποιούνται σαν κάδοι καθαριότητας.

- Οι κάτοικοι Πύργου και Επισκοπής, πρόσφεραν την προσωπική τους εργασία και δωρεές για την επισκευή της γραφικής εκκλησίας Άγιος Γεώργιος (Κατεφιάς).

- Η κοινότητα θα τοποθετήσει φωτιστικά σώματα στον Αθηνιώ γιατί ο φωτισμός από τη Λιμενική Επιτροπή είναι πλημμελής (από τα 14 σώματα, ανάβουν μόνον 5).

- Υπάρχει κίνδυνος ατυχήματος από τα υπερφορτισμένα λεωφορεία που ανεβοκατεβαίνουν στον Αθηνιώ.

[Εφημερίδα, Γνώμη Σαντορίνης]

Στο επόμενο φύλλο

Η εφημερίδα από το φύλλο του Μάρτη καθιερώνει ένθετο διελτίδο για την πορεία της μικτής ιδιωτικής και κοινοτικής επιχείρησης του χωριού.

Ενημέρωση επαφών. Προτάσεις. Συνεντεύξεις ειδικών. Εγκυκλοπαιδικά θέματα .

[Εφημερίδα Μακρινίτσας, Νοέμβριος 83]

